

WPROWADZENIE

Podatki i systemy podatkowe podlegają ciągłej ewolucji. Z jednej strony ich konstrukcje i struktury uwzględniają i dostosowują się do zmian gospodarczych i społecznych, a z drugiej one same te zmiany implikują, oddziałując na zachowania i decyzje podatników. Natura rozwiązań podatkowych wymaga zatem holistycznego podejścia, a więc zarówno rozważań retrospektywnych i analiz *ex post*, jak i ujęcia perspektywicznego i analiz *ex ante*.

W konsekwencji monografia dzieli się na dwie części. W pierwszej części rozważania koncentrują się na procedurach, instytucjach oraz instrumentach podatkowych już zaimplementowanych, a sformułowane wnioski mają głównie charakter *de lege lata*.

Książkę otwiera rozdział poświęcony relatywnie nowej instytucji podatkowej, jaką jest audyt podatkowy, który w ujęciu normatywnym pojawił się od 1 lipca 2020 r. wraz z Programem Współdziałania. W opracowaniu zidentyfikowano, scharakteryzowano i porównano rodzaje audytu podatkowego oraz umiejscowiono je w strukturze ram wewnętrznego nadzoru podatkowego. Ponadto w procesie tym wyeksponowano rolę spółek doradztwa podatkowego, firm audytorskich, doradców podatkowych i biegłych rewidentów.

Kolejne trzy rozdziały dotyczą najbardziej wydajnego w polskim systemie podatkowym podatku, czyli podatku od towarów i usług. W rozważaniach uwzględniono wprowadzoną od 1 lipca 2020 r. zmianę w zakresie matrycy stawek tego podatku wskutek zaimplementowania Nomenklatury scalonej i podjęto próbę oceny skutków tych zmian w aspekcie kształtowania ciężaru podatkowego oraz prostoty i pewności rozliczeń. W dalszej kolejności przedstawiono regulacje dotyczące podatku od towarów i usług związane z handlem elektronicznym i świadczeniem usług na odległość. Szczególną uwagę zwrócono na ustalenie miejsca świadczenia. Przybliżono także specjalne procedury podatkowe, wynikające m.in. z tzw. pakietu *e-commerce*. Na przykładach interpretacji podatkowych pokazano różnice między świadczeniem usług elektronicznych i usług internetowych. Nakreślony został także problem na gruncie podatkowym związany z rozwojem gospodarki współdzielenia. Ostatni z rozdziałów dotyczących podatku od towarów i usług odnosi się do digitalizacji rozliczeń z jego tytułu i wynikających stąd utrudnień w kontekście zgodności z ugruntowaną w polskim prawie administracyjnym zasadą proporcjonalności.

Sugerowane cytowanie:

Małecka-Ziemińska, E. (2022). Wprowadzenie. W: E. Małecka-Ziemińska (red.), *Podatki w ujęciu retrospektywnym i perspektywicznym* (s. 9–11). Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-116-3/0>

W tej części monografii nie zabrakło również rozważań na temat wprowadzonej w Polsce z początkiem 2021 r. na mocy ustawy o zdrowiu publicznym opłaty od napojów słodzonych, która – w zamyśle ustawodawcy – miała zmienić nawyki żywieniowe polskiego społeczeństwa i zniwelować problem otyłości. Celem badania było ukazanie odpowiedzi rynku na wprowadzoną daninę. Skupiono się na działaniach wdrożonych przez producentów napojów wysokosłodzonych, mechanizmach praktykowanych przez detalistów oraz modelu wypracowanym przez nabywców. W działaniach wyróżniono te prewencyjne, polegające na dostosowywaniu się do wytycznych, które pozwalają uniknąć obowiązku podatkowego, oraz te, które manipulują ceną produktu.

Ostatni rozdział pierwszej części monografii dotyczy pomiaru i oceny efektywności działania Krajowej Administracji Skarbowej w latach 2017–2020.

W drugiej części rozważania skupiają się albo na niedawno wprowadzonych rozwiązaniach podatkowych lub parapodatkowych, których skutki dla gospodarki lub społeczeństwa dopiero w przyszłości będą odczuwalne, albo na propozycji rozwiązań podatkowych, stąd dominują tutaj wnioski o charakterze *de lege ferenda*. Przyjęty podział nie ma jednak w pełni charakteru dychotomicznego. Niektóre z poruszanych w tej części tematów są obecne w dyskursie naukowym od wielu lat, jednak nie zostały wyczerpane ani nie osiągnięto w ich zakresie konsensusu (np. podatek katastralny czy opodatkowanie ekologiczne) bądź dane rozwiązanie ma charakter koncepcyjny w Polsce, podczas gdy w innych państwach zostało już zaimplementowane (np. podatek od transakcji finansowych).

Tę część monografii otwiera rozdział traktujący o najnowszej propozycji reformy podatku dochodowego od przedsiębiorstw (CIT), opracowywanej przez Komisję Europejską we współpracy z Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Jej waga wynika nie tylko z zaproponowania zupełnie nowych, przystających do scyfryzowanej, globalnej gospodarki zasad w opodatkowaniu międzynarodowym przedsiębiorstw, lecz również z faktu popierania jej przez większość państw UE.

W kolejnym rozdziale zmierzono się z wyzwaniem, jakie przed systemami podatkowymi stawiają przedsiębiorstwa funkcjonujące w przestrzeni wirtualnej. Przedstawiono i porównano zarówno projektowane, jak i dotychczas wdrożone modele podatku cyfrowego w wybranych państwach, ze szczególnym uwzględnieniem Polski.

W ciągu ostatnich dekad można obserwować rosnące zainteresowanie badaczy tematyką transakcji finansowych, a idea opodatkowania sektora finansowego powraca w różnych formach najczęściej w okresie kryzysów gospodarczych i finansowych. W związku z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19, a co za tym idzie – znacznym wzrostem deficytu budżetowego i długu publicznego większości państw, należy spodziewać się ponownego ożywienia debaty doty-

czącej wprowadzenia podatku od transakcji finansowych (FFT). Dlatego autorzy kolejnego rozdziału poruszyli to zagadnienie. Przybliżyli ideę oraz aktualny stan prac nad FFT, zarówno na poziomie krajowym, jak i unijnym. Podjęli próbę oszacowania obciążenia nim inwestorów na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie i dokonali oceny zasadności wprowadzenia tego podatku z punktu widzenia krajowego rynku kapitałowego.

Kolejne dwa rozdziały dotyczą wybranych aspektów opodatkowania ekologicznego. W pierwszym z nich zaprezentowano doktrynalne założenia opodatkowania ekologicznego, a także ukazano rolę podatków i opłat ekologicznych jako instrumentów polityki ochrony środowiska. W drugim rozdziale skupiono się na wprowadzonej od 2021 r. wpłacie państw członkowskich, obliczonej na podstawie odpadów opakowaniowych z tworzyw sztucznych niepoddawanych recyklingowi, jako nowym rodzaju zasobu własnego. Nowe źródło dochodów ma poprawić funkcjonowanie obowiązującego systemu zasobów własnych, przede wszystkim poprzez zwiększenie spójności z polityką ekologiczną Unii Europejskiej. W opracowaniu przedstawiono konstrukcję nowego źródła dochodów oraz podjęto próbę jego oceny na tle systemu zasobów własnych Unii według określonych kryteriów.

Monografię kończy rozdział poświęcony koncepcjom opodatkowania nieruchomości. Oceniono w nim wydajność fiskalną podatku od nieruchomości na przykładzie czterech wybranych gmin położonych w województwie kujawsko-pomorskim. Ocena została przeprowadzona w dwóch wariantach: przy założeniu pobierania podatku według aktualnej konstrukcji podatku (opartej na powierzchni nieruchomości) oraz według wartości nieruchomości.

Autorami rozdziałów są pracownicy naukowcy Katedry Finansów Publicznych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, studenci i absolwenci tej uczelni. Monografia jest adresowana do osób zainteresowanych aktualnymi wyzwaniami i trendami w opodatkowaniu na poziomie krajowym, europejskim i światowym, w tym studentów kierunków prawnych i ekonomicznych.

Edyta Małecka-Ziemińska